

A POSEBNO, MAČKE

– odlomak iz romana –

Kuća se nalazila na brdu, pa bi sokolovi, orlovi, svakakve grabljivice koje su se spiralno kretale iznad šipražja koristeći vazdušne struje, često lebdele u nivou očiju, ponekad i ispod njega. Gledao bi odozgo u crna i braon krila koja su se presijavala na suncu, dva metra raširenih krila, nagnutih u stranu dok se ptica uspinje krivolinijskom putanjom. Dole, u poljima, mogao si nepomično da ležiš u brazdi, najbolje tamo gde je plug prodro duboko, pri zaokretu, pod slojem trave i lišća. Noge, uprkos opekotinama od sunca i dalje previše svetle naspram crvenkastog tla, morale su biti zamazane zemljom ili zakopane u nju. Visoko gore, kružilo bi mnoštvo grabljivica osmatrajući polje, motreći i najmanji pokret miša, ptice, krtice. Izabereš jednu, recimo onu baš iznad glave, možda biste na časak i poglede razmenili, hladni ukočeni pogled ptice i radoznali pogled čoveka. Pod tananim, vretenastim telom, između ogromnih uravnoteženih krila, kandže su spremne. Nakon pola minuta, ili dvadeset, ptica bi se sjurila pravo na uvrebanu životinjicu. Pa onda opet nagore, jednim sigurnim širokim zamahom krila, ostavljajući za sobom kovitlac crvene prašine i topao, neprijatan miris. Nebo ko nebo: visoko, tiho, plavo prostranstvo sa razbacanim grupicama ptica koje kruže. Odozgo, sa vazdušne struje na kojoj se izležavao, soko je lako mogao da zumira iz prikrajka i bira žrtvu – jedno od naših pilića. Ili čak da poleti duž nekog od puteva što su se uzbrdo probijali kroz šipražje, krila raširenih nad granjem nekako... Obazrivo. Razumljivo, uspinjanje među rastinjem, umesto obrušavanja slobodnim padom, potpuno je suprotno njegovoj prirodi.

Naši pilići, barem je tako njihovim neprijateljima izgledalo, bili su redovan i obnovljivi izvor mesa za sve sokolove, sove i divlje mačke kilometrima unaokolo. Živina se od svitanja do sumraka motala po izloženoj kruni brda, paradirajući za odstrel svetlucanjem crnog, braon i belog perja, neprestanim kvocanjem, kukurikanjem, čeprkanjem.

Običaj je na farmama po Africi da se pleh konzervi od parafina i gasa iseče na kvadrate, koji se zatim pričvrste tako da se presijavaju na suncu. Navodno, da plaše ptice. Ali ja sam videla i sokola koji se spustio sa drveta da pokupi debelu kvočku sa jaja, kvočku oko koje je bilo i pasa, i mačaka, i ljudi, crnih i belih. Jednom je, sedeći ispred kuće i pijujući čaj u mirnoj, domaćoj atmosferi, cela porodica prisustvovala sceni kada je soko ugrabio poluo-draslo mače iz senke pod grmljem. Tokom duge, tople tišine podneva, iznenadna cika ili kukurikanje mogla je značiti da je soko ugrabio plen jednako kao i da je petao stigao kokošku. Bilo je puno pilića. Ali i toliko sokolova da nije bilo svrhe ubijati ih. Ako biste stali na brdo i pogledali u nebo, u svakom trenutku bi bar jedna ptica kružila u blizini. Par stotina stopa ispod, njena malena senka jurila bi preko drveća, preko polja. Sedeći mirno pod

drvetom, videla bih kako se životinjice ukoče ili šmugnu da se sakriju kada ih takne preteča senka krila, ili na časak zatamni travke i lišće u blizini. Nikada to nije bila jedna ptica. Dve, tri, četiri ptice kružile bi u grupi. Zašto? Sve su radile na istoj vazdušnoj spirali, na različitim nivoima. Malo dalje – druga grupa. Pažljiv pogled, i nebo je bilo puno crnih mrlja, ili blještavih, ako bi ih uhvatila sunčeva svetlost. Kao prašina u zraku svetla od prozora. U svem tom plavetnom prostranstvu, koliko sokolova? Stotine? A svaki od njih sposoban da dobaci do naše živine za par minuta.

Tako, sokolovi nisu ubijani. Osim u besu. Sećam se da je jednom, kada je mače mjaučući nestalo na nebu, nošeno sokolovim kandžama, moja majka zapucala za njim. Bezuspješno, naravno.

Dan je bio za sokolove, zora i sumrak pripadali su sovama. Pilići su preko noći uterivani u kokošinjce, dok su sove strpljivo sedele na drveću i čekale; sanjiva sova bi pokupila pile u sam cik zore, čim se kokošinjci otvore. Sokolovi na svetlu, sove u polumraku, a noću mačke. Divlje mačke.

Ovde je već imalo smisla koristiti pušku. Ptice su mogle slobodno da putuju po beskrajnom nebeskom svodu, hiljadama kilometara. Mačka ima leglo, para, mačići, ako ništa drugo ima leglo. Kada bi neka odabrala naše brdo da živi na njemu – ubili bismo je. Mačke bi noću dolazile do kokošinjaca i provlačile se kroz nezamislivo male prolaze u žičanoj ogradi. Divlje mačke parile bi se sa našim, pitomima, mamile naše fine domaće mace u opasan život u žbunju, za koji, smatrali smo, one nisu bile spremne. Divlje mačke dovele su pod sumnju status naših kućnih životinja.

Jednoga dana je crni čovek koji je radio u kuhinji rekao da je video divlju mačku na drvetu, na pola puta niz brdo. Brat mi nije bio tu, pa sam uzela malokalibarsku pušku i pošla da je nađem. Usred dana, kada nije bilo vreme za divlje mačke. Mačka se bila zlokobno pružila duž grane nekog napola izraslog drveta. Zelene oči su joj bleštale. Divlje mačke nisu lepa stvorenja. Imaju ružno, oštro, žučkasto-braonkasto krzno. Smrde. Ova je mačka bila ukrala pile u poslednjih dvanaest sati: zemlja ispod drveta posuta belim perjem, tu i tamo i poneki komad mesa koji se već usmrdeo. Mrzeli smo divlje mačke, koje su siktale i grebale i mrzele nas. Ovo je bila divlja mačka. Ubila sam je. Pala mi je sa grane na noge, izvila se malo među belim perjem koje se razletelo, i umirila. Obično bih dohvatila lešinu za smrdljivi rep i bacila u najbliži napušteni bunar. Ali, nešto me je mučilo u vezi sa ovom mačkom. Naterala sam se da je pažljivo pogledam. Oblik glave joj je bio pogrešan za divlju mačku. I dlaka, koliko god oštra, opet je bila previše meka za krzno divlje mačke. Ovo nije bila divlja mačka, bila je jedna od naših. Prepoznali smo je, tu gadnu lešinu, kao Mini, prekrasnu opštu ljubimicu koja je nestala pre dve godine. Odneo ju je soko, ili sova, mislili smo. Mini je bila polupersijka, mekana maza. Evo je sad, kradljivica pilića. Nedaleko od drveta gde je ubijena pronašli smo leglo divljih mačića. Bili su zaista divlji, ljudi su im bili neprijatelji: ruke i noge su nam bile sve izgrebane i izujedane od pokušaja da im priđemo. Pa

smo ih uništili. Tačnije, moja majka se pobrinula da budu uništeni, jer je po nekakvom nepisanom kućnom zakonu, koga tada još nisam bila svesna, taj gadni posao bio njen.

(S engleskog prevela **Mirjana Đurđević**)

Doris Lesing (*Doris Lessing*, 1919), ovogodišnja dobitnica Nobelove nagrade za književnost, smatra se jednim od najznačajnijih britanskih pisaca druge polovine XX veka. U svojim knjigama, ona je obuhvatila neke od najbitnijih društvenih problema ovoga veka – od rasizma i feminizma, pa do uloge porodice i pojedinca u savremenom društvu. Iako je ubrajaju u vodeće postmoderne feministkinje, Doris Lesing je u nedavnim javnim nastupima osporila ovakva „ideološka“ čitanja njenih dela.

Počevši od prvog romana *Trava peva* (*The Grass is Singing*, 1950), koji se bavi samozadovoljnim filistarskim društvom belih doseljenika u Južnoj Africi, privlači značajnu pažnju, a nakon romana *Zlatna beležnica* (*The Golden Note-book*, 1962), kritičari je identifikuju kao vodećeg feminističkog pisca.

Temi pritisaka kojima konformistička društvena sredina izlaže pojedinca Lesingova se vraća i u narednim romanima, *Uputstva za silazak u pakao* (*Briefing for a Descent into Hell*, 1971) i *Leto pre smrkavanja* (*The Summer Before the Dark*, 1973). Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih, okreće se isključivo pisanju naučne fantastike u seriji romana *Kanopus u Argosu* (*Canopus in Argos*). Realističkom pisanju će se vratiti u romanima *Dnevnik dobrog komšije* (*Diary of a Good Neighbour*, 1983) i *Kada bi stari mogli da...* (*If the Old Could...*, 1984), objavljenim pod pseudonimom Džejn Somers (nakon odbijanja od više izdavača) i sa veoma malo publiciteta. No, kada je otkriven pravi identitet pisca, zanimanje za ove knjige je naglo poraslo, kako među kritičarima tako i među čitaocima.

Na srpskom jeziku je 2004. godine, u izdanju *Agore* objavljen roman *Peto dete* (*The Fifth Child*, 1988), koji je, po oceni nekih kritičara, čak reprezentativniji za njeno stvaralaštvo od čuvene *Zlatne beležnice*. U ovoj knjizi Doris Lesing se bavi psihologijom otuđenosti u zatvorenoj društvenoj sredini. To je priča o bračnom paru koji, zgrožen hedonizmom engleskog društva šezdesetih godina, odlučuje da se povuče na selo i odgaja decu u idili domaćeg života. Idila traje sve dok im se ne rodi peto dete... Nastavak knjige, *Ben, u svetu* (*Ben, in the World*), uz veliki publicitet, izašao je 2000. godine, a na srpskom bi trebalo da se pojavi do kraja ove godine.

Roman *A posebno, mačke* (*Particular Cats*, 1967), čiji se izlazak iz štampe izdavač takođe uskoro najavljuje, predstavlja apartnu knjigu iz opusa ove autroke, u kome Lesingova prozno uverljivo otkriva jedan, ne uvek lako uhvatljiv, nivo stvarnosti. I to upravo onaj po kome se, posebno, prepoznaju veliki pisci. (M. Đ.)